

KERUBINI

Peto poglavje

Po molčeči vožnji so se ustavili v predmestju, vrtna vrata iz kovanega železa, tišina med brezami, blazni sledovi ptiča v snegu, pasji lajež in škripajoči koraki. »Kako vam je všeč,« Srakar ga je iztrgal samoti, je z roko zajel kraj. Videl je vse do konca hiš, kjer so se pomodrele strehe stikale z nebom, polje za njimi je še bolj temnelo, odhajalo v gozd. Kjer je trsje molelo iz snega, je moral biti ribnik; pes je neprenehoma lajal. »Mirno je, spokojno. Tu bi bilo vredno živeti,« sledil je Srakarju čez prag. »Mislite,« je rekel ta, Valenta je podal plašč ženski, ki se je znašla pred njim. »Goste imamo,« je poskušala ustaviti Srakarja, ta sploh nič ni rekel, hodil je hitro, da je moral Valenta steči po stopnicah, toliko se je zamudil zaradi plašča. Na vrhu ga je spet zagledal, mahal mu je izza naslednjega ovinka, tu je bilo precej rogovja, neki oklep. Sicer je bilo vse domače, mogoče zato, ker je bilo toplo — v sobi so žarela vratca na peči, slišal je mrmranje v dimniku. Zdaj šele je opazil kad, kovinske cevi, oranžne brisače, nenavadna kopalnica je bila težko zavešena, tako da se ni videlo oken, tudi če jih je imela. Pri kadi je bilo vse v ploščicah, privlačno belo, ostali prostor je bil deljen: na levi je bila napeta punching-ball, dva elastična trakova sta v višini ramen visela iz stene, na tleh priprava s pedali in dvema ročajema namesto krmila, tako da si lahko veslal in hkrati poganjal kolo; v desnem kotu je stala z rdečim baržunom prekrita mizica, tam je bilo zloženih nekaj časnikov, kipec nagega bradača.

Srakar se je s hitrimi gibi bril pred ogledalom, z jezikom je delal bule na licu, s premolki je govoril: »Razdor — to ni nikoli dobro, je izredno resna reč. Zato vas prosim, Valenta, da storite vse, kar je v vaših močeh. Usedite se, prosim vas. Meni je po današnjih dogodkih jasno, da vi niste krivi. Sam sem lahko spoznal, da vas Pipan nalašč ne obvešča, kar je nedopustno. Kljub temu vas prosim, da storite vse. Jaz vem, da se s Pipanom da pomeniti. Sam bi vzel zadevo v roke, če ne bi imel toliko dela. Ko gledam vse to, se čudim prav krivega, ker sem dal pobudo za ustanovitev Državne Varnosti, tudi zaradi tega vas prosim, da na vsak način najdete skupen jezik.« Valenta je potegnil trakova iz stene, nagnil se je naprej in obvisel z glavo pri tleh, tu je lahko podrobno razbral mozaične podobe, nekaj iz antike: »Veste, kako je,« je rekel zariplo in počasi popuščal, da ga ne bi vrglo v steno, Srakar se je nasmejal iz milnice, »to je neprestano metanje polen pod noge, ki se najbolj nazorno kaže v malenkostih, počakajte, da vam povem ... To je res nekaj neverjetnega, Pipan je

poslal nekega agenta, da nam je iz stojala ukradel tri dežnike, pa na naš stenčas pripenjajo svoje objave, dasiravno imajo svojega, saj to je nekaj groznega.« Srakar je z zardelo kožo prihajal izza brisače, zamišljen si je slekel pižamo, v sunkih sta mu odpadli copati in bos je šel k mizici. »A poslušajte, se vam ne zdi, da bi bilo ravno to najboljše. Ravno to,« je ponovil in nekaj počel pri časnikih. »Namreč, meni se zdi,« je rekel, »da gre ravno za to. Stvar je taka,« vedno bolj počasi je govoril, z vedno večjimi presledki, listal je, »ravno zato, ker... Stvar je ravno zato taka, mislim,« odvrget je časopis. »Ne vem, ne vem, kam sem ga dal, aha, tu je.« Iz žepa je privlekel nekaj svetlega, »pridite sem, se boste smejali.« Valenta je stopil bliže, bil je ključ, Srakar ga je zasadil v bradačevo teme, »kaj boste pili,« je vprašal in komaj zadrževal smeh, »boste videli, kaj mi je poslal Reiner, izredna oslarija.« »Konjak,« je rekel Valenta, Srakar je prijel kozarec in ga podstavil med kipčeva stegna. Z gibi je obrnil ključek. »Konjak? Zdaj boste videli. Konjaka!« Tekočina je v curku zalila kozarec, zasmejala sta se in Valenta je navdušeno nazdravil. »Če imam kakšne goste, pijejo kar brez kozarcev, kar tako,« je zacvilil zadnje besede Srakar in ga potrepljal. »Saj res, prej sem hotel reči, da bi morali začeti ravno pri malenkostih, da bi, recimo, imeli skupen stenčas. To bi bila nekakšna odskočna deska. In danes se vseeno, čeprav dvomite, pozanimajte pri Pipanu o Kerubinih, saj razumete, če ima dokaze... Ne gre, da bi capljali za njim. Zdaj vas prosim —« slekel si je majico in pokazal mešanico srebrnočrnih dlak, »jaz pridem takoj za vami, v sprejemnici me počakajte, tretja vrata na desni...« »Seveda,« je rekel Valenta, odgrnil je zaveso, ki je napol prikrivala opažena vrata, še vedno razposajeno-zaskrbljen od smešnega kipca in besed o Pipanu se je znašel v drugem prostoru.

Kaj je bilo to, to ni bil hodnik. Tu je neka ogromna postelja z baldahinom, dada, polomil ga je, zamešal je vrata, kot se rado prime-ri. Obstal je. Vrniti se ni mogel, bilo bi neprijetno, če bi zalotil Srakarja nagega, tudi ni mogel stati pred vrati in čakati, da Srakar ne ugame, kaj se je pripetilo, v mraku so ga z zida gledale oči, bila je sova. Luč na nočni omarici je približno razsvetljevala baldahin, rume-ne zvezde na modrem, poleg svetilke je ležala odprta knjiga, priprl jo je in prebral Wolfrand von Roth: Betonung und Silbenquantität. Položil jo je nazaj in nekaj minut stal nad njo, poskušal se je spom-niti, v kakšnem položaju točno je ležala, preden jo je pobral. Potem je hodil malo naokrog, snel sabljo, ki se je lesketala, in s palcem iz-kušal njeno ostrino. Mimogrede je potegnil iz žepa vžigalice, čisto zraven njega je pri priprtih vratih v ozračju priplaval Kalan iz teme, ki mu je ovijala noge. Prezirljivo se je režal, kimal je z glavo, kot da bi hotel reči jaz že vem, jaz že vem. Valenta je zaslutil, da gre za vžigalice in še posebej za sabljo, ob istem času se je domislil, da je Kalan prišel iz Narodne Zbornice o nečem obvestit Srakarja, in spu-stil je vžigalice. Kri mu je zaledenela: zdaj pa še to, le kaj si bo Ka-lan mislil, ta si bo mislil vsega hudiča. Kalan je pomenljivo stiskal obrvi: »Hehe, dober dan, dober dan, vi tukaj? Zanimivo.« Valenta je čepe našel vžigalice, sabljo je dal pod pazduho in videl, da Kalan drži v rokah steklenico — šampanjca. Tu je bilo na kupe misli, Kalan iz Zbornice, zdaj s steklenico, tu je potem že dalj časa, podgana, še hujši je kot Pipan, svinja me gleda s sabljo, ampak če ima šampanjec, pomeni, da je to dobra novica, nazadnje so res ujeli Kerubine, a ne ne ne. »Veste kaj, Kalan, vi me morate gotovo z začudenjem gledati,

verjamem, tudi sam bi bil nemalo presenečen, če bi srečal koga tik ob kopalnici generalnega sekretarja Plamenice s sabljo v rokah, to je gotovo, ooo, sumljivo, recimo. Zelo zelo sumljivo. Toda, Kalan, vedite, da sem ravnokar zapustil kopalnico, ker se tovariš Srakar slači ali pa preoblači, in sem bil po njegovem navodilu namenjen v sprejemnico, kjer naj bi počakal, pa sem, kakor se pač primeri, stopil iz kopalnice skozi napačna vrata, in kaj — nazaj nisem mogel, naprej nisem znal. Teh vrat, skozi katera ste prišli, nisem opazil, ko so — kot zdaj vidim — prekrita s tapetami, pa sem sklenil počakati, da me tovariš sekretar sam poišče. Na steni sem zagledal sabljo, vzel sem jo in si jo ogledoval, sami veste, da me take stvari privlačijo, tudi vam lahko zatrdim, da je to odlična sedemkrat kaljena damaščanka, in z vžigalicami nikakor nisem mislil zažgati zaves v kopalnici, da bi se tovariš sekretar zadušil, temveč sem hotel preizkusiti ostrino sablje — vrgel bi vžigalico v zrak in jo skušal prepoloviti, če ne bi prišli vi.«

»Verjetno,« je rekel Kalan in se hudobno nasmehnil, ko ga je potegnil za sabo na hodnik, »za vsak primer bom raje poklical policijo.« Z Državno Varnostjo se res ne da sodelovati, to so zlobni ljudje, seveda, v grobe poklice vstopajo nasilneži in grobijani. Za šalo je pustil Kalanu, da ga je vlekel po hodniku, vrata na dnu so bila odprta, v njih se je čez polzakrito naslonjalo fotelja enakomerno dvigala in spuščala lepa deklinška noga v prozorni beli nogavici, prameni svetlobe so dajali prostor modrikastemu dimu, ki se je počasi dvigal proti hodniku. Kalan ga je spustil in in zaostal, Valenta se je za hip obotavljal pri vratih, zagledal je senzala in to ga je zmotilo. Z nekom v nedoločljivi livreji — ni se dalo reči, da je ravno služabniška — sta kadila na zofi za vrati, in kot je kazalo, zabavala dekle, ki se je smejalo z grlenim glasom in s svetlobo v očeh. »Poglejte, koga sem pripeljal,« je zavpil Kalan iz hodnika. Valenta se je v zadregi prestopal na pragu, vsi so se obrnili, onadva sta vstala, deklica je potegnila nogo k drugi — ko jo je nosila čez stranico naslanjača, je opazil njeno stegno. »O!« je vzkliknil senzal in se usedel. Deklica se je zasmejala: »A ste prišli umoriti strica?« »Nene,« je smehljaje se mečkal Valenta, sabljo je položil med polne čaše na mizi. Kalan je pazljivo prinesel steklenico, skušal se je pritihotapiti v sobo po levi strani, a deklica ga je opazila in mu povrtala s kazalcem med rebra, skozi svetlo prevotljeno steno je legala dnevna luč na njen smejoči se obraz. Kalan se je delal užaljenega, stisnil je nosnice. »Kaj pa počneš tu,« je zarohnel Srakar, že zdavnaj bi moral oditi.« Prišel je v sobo v sivi obleki, Valenta je videl, da je jezen, senzal je vstal: »Pardon.«

»Oh, stric, ti si grobijan,« je ugovarjala, »ko ga je tako zanimivo poslušati.« »Alenka, ti se pojdi rajši učiti, kar pojdi, knjige ne bodo same prišle k tebi.« Obrnil se je k Valenti: »Oprostite. Kalan, gremo.«

Šli so, Srakar z dolgimi koraki spredaj, ločen od njih je hodil senzal, ko je Valenta drugič pogledal nazaj, se mu je ta tresoče priklonil. Kmalu je zaostal, slišal ga je štorkljati po stopnicah.

Vožnja je bila mučna, Valenta je sedel zraven Kalana, pri levih ovinkih je Kalan zdrsel nanj, tedaj sta se otresla drug drugega. Niti besede niso spregovorili, le enkrat, ko ni mogel več zdržati napetosti, ki je naraščala z bližanjem Murna, je vprašal: »Odkod poznate Zadnikarja? Veliko naključje je namreč, to je moj sosed.«

»Neki daljni sorodnik je,« je rekel Srakar skozi zobe, »od časa do časa prihaja pa kaj poberači.«

»Aha,« je rekel Valenta, zelo zadovoljen z novo predstavo o senzalu. Tu torej dobiva svoje razmnoževalne stroje in galoše, dovoljenja za beljenje in podobne reči, prasička!

Ceste so se množile, množili so se ljudje. Ogledalo, semafor. Spoznal je ulico, saj to je ulica Maje Bojanove, to je Drma, ven so prihajali ljudje z raztresenimi obrazi, rdeče zavitke so si tlačili pod pazduho, kot nekakšni pohabljeni so z nepregibno roko prijemali dežnik za ročaj, ga z drugo napenjal proti snežinkam. Snežinke so padale v velikih količinah, na tleh so pa kar obležale, komaj da so se malo zvrtnile, jih že ni mogel več spoznati: pravzaprav je bil sneg. Pred vetrobranom so se strmo spuščale, tik pred trčenjem so se gladko v taki krivulji vzpele, neverjetno podobne kautchem, lahko da so od tu dobili idejo. Pošta, še kakšne dve minuti. Tri, štiri ulice, stopnice, ja, to je vse skupaj dve minuti, več ne. Videti se s Pipanom, kaj bo to z Murnom, moral se bo držati tako — ne smeš se razburjati — tudi se moram držati nekih pravil, ki se jih tam vsi držijo. To se pravi: ne skakati Murnu v besedo, nikakor ne sme pustiti, da bi ga Pipan razdražil, to Pipan dobro zna. Na nekaj je lahko zanesljivo računal, Murn je bil njegovega mnenja o Kerubinih. Tu ni treba mnogo govoriti. Če bi Pipan kaj ugovarjal, se samo obrne k predsedniku in ga povpraša za mnenje, smo že pri mesariji, o Marija gre to hitro. Koliko ljudi je tu, vse kaže, da so hranili bone za praznike, v bistvu so vsi prav dobri ljudje, zdajle bi tudi jaz stal tam, bi se prerival in se vrival, ja...

O ti sranje, gospa Gnjlilova, gnjilanski ljudje. Prisilil ga bom, da bo izdal svojo prašičjo naravo, nekaj vprašanj, kaj je, Pipan, kaj pa vi, torej tako, ohoho, Pipan si bo zapomnil ta dan. Počasi so pristali pred Zbornico, ko so izstopali, je Valenta pogledal navzgor, ker je bil skoraj prepričan, da bo kje uzrl Murna. Bilo je brezupno, oken je bilo vsaj sto, pa še stolpiči, mostički, pristreški in oporniki so se prepletali naokrog, le kdo bi se znašel. Ampak za trenutek — da, tam gori je nekdo. V vrhnjem oknu najvišjega stolpa je nekako slonel bel obraz, brado je moral imeti na polici, Valenta je napenjal oči in zazdelo se mu je, da jih obraz gleda. To bi bil lahko marsikdo, imeli so precej preglednikov, ali kakšen čuvaj, zgoraj so menda neke umetnine, stare turške vezene. Njegova tesnoba je vse bolj stiskala, s prstih je otipal mrzle dlani, v življenjskih črtah je ležala vlaga. Pogledal je Kalana, ta človek je bil popolnoma miren. Močno pomanjšani so spešili korake skozi brezmejno dvorano Plamenice, toplo od večnega ognja. Ravno so menjali straže, Valenta je v vročnem stanju podrobno opazal dviganje nog, lesket sabelj, ki so zropotale v nožnice; nerazločno odsekani kriki — peterica je v strmem koraku nosila posode po stopnicah k vrhu plamenice, tam so obstali, jih dvignili nad glavo in zrušili olje v ogenj, ob plamteči steni so zažarela njihova telesa. Spodaj jih je oddelek spremljal s preračunanimi premiki, neki kitajski, azijski diplomati so mrmraje občudovali.

»To bo Murn gledal, ko se prikaževa oba naenkrat,« je dejal Srakar, »tisto, da bi me pripeljali, je gotovo mislil bolj za šalo kot zares, saj ni mogel pričakovati, da bi me lahko našli v tako velikem mestu. Če bi hotel, bi me nihče ne našel.«

Valenta ga je pogledal s kotičkom oči, karkoli je rekel Srakar, mu je bilo na neki način nerazumljivo. Tu so bili stavki, narejeni iz znanih besed, ki so ponujale določen smisel, ampak ni verjel, da si jih pravilno razlaga. Bližina Murna, v tem je bilo mogoče opravičilo,

neko zvezo je našel tudi v tem, da so ljudje hodili po hodnikih: večinoma v parih, gledali so v tla, v strop, nekdo je odvijal žarnico, nekdo se je ritenski premikal po tekaču. V tej sobi so bili vsi goli, eden pa ni bil.

Stražarja pred vrati kabineta sta hladno gledala skoznje, zdelo se je, da jih obenem preiskujeta in sploh ne opazita, Srakar je odprl — Valenti je počasi začelo razbijati srce, trije so sedeli za mizo, štirje so sedeli za mizo, ne pogovarjajo se, Kolarič z nožičkom obrezuje noht. Kos je tak kot vedno. Murn je bil jezen, sedel je z rokami, zadržimi v mizo, ko so si še vlekli naslanjače. Valenta je začel uravnavati svoje telo, pod mizo je nekajkrat sprožil prste, to je bilo kar v redu, le srce mu je še razbijalo; za začetek je nekaj sekund strmel v oljnato Murnovo podobo, kar dobro je zadeta njegova glava, taka ovnomska, ki sili naprej, tak bučko je bil Murn, prisrčno topel človek. Saj je dobro, saj je toplo, treba se je spraviti skupaj, saj smo ljudje, treba je nekaj pokazati, eno voljo, ne? Precej bi dal, ko bi Murnu lahko pomagal, kar naenkrat vse razrešil, rekel bi takole je tovariši...

»Kaj je zdaj?« je rekel Murn. »Bo kdo kaj rekel?« Glas jih je kot piskanje piščali spravil v pozibavanje, zibali so se, zibali z rameni nad mizo, nekateri so narahlo odskakovali od naslonjal in skoraj vsi so se spremljali z kdove kakšnimi glasovi — pufahajaheheffikmmh. »Orgh!« je rekel Pipan. »Tu so stvari, ki jih je treba natančno premisliti... Dejansko kaže, da so Kerubini močnejši, kot smo si mislili. Vem, da je bil marsikdo med nami tako prevzet in napihnjen, prepričan, da je sam otrebil našo družbo zla, in je s tem puhlim prepričanjem zavračal potrebo po Državni Varnosti. Vemo, da je potegnil mnoge za sabo, poglejte naše časopise: povsod lahko berete zgodbe in reportaže o Kerubinih, kot da jih ni več, kot da je to že za nami in se o tem lahko piše! Jaz pa samo na nekaj opozarjam — pred revolucijo je bilo v Sloveniji dvesto tisoč turških članov in skoraj osemdeset tisoč slovenskih. Kako more nekdo trditi, da je lastnoročno iztrebil dvestoosemdeset tisoč človeških bitij?«

Pri zadnji besedi se je z zadovoljnim obrazom vrgel v naslanjač. Srakar je neopazno zašepetal Valenti: »Danes se boste še streljali z besedami.« Valenta je zardel. Kakšen trenutek je to, težko je bilo kaj razbrati, se vključiti, Kos je na ribji način odpiral usta, da so se mu enkrat na ustnici naredili mehurčki, posebno še, ker je Murn govoril — kaj? Tolkel je z roko po mizi, Kalan je nekajkrat prav vstal in pokimaval, Valenta je lovil Murna, usta njegova: »Kerubini se po vojni niso niti enkrat pokazali, vi pa govorite, da so bili ves čas okrog nas. Še nekaj je zanimivo,« in zagrenjeno se je posmejal, »kar naenkrat ste jih opazili, prej vas še nikoli nisem slišal govoriti o njih; če ste že vedeli, da obstajajo, kaj niste prišli povedat? Ne pa da se zdaj norčujete iz nekoga, ki ima več pameti kot vi.«

»Prav za to gre, ne?« je rekel Kalan učiteljsko, kot da bi vodil Murna za roko — pri pisanju. Ampak kaj je hotel s tem verjetno ni bilo jasno. Saj je Pipanov podrejeni, tu pa kot da se posmehuje... Pipan je tako tudi razumel, prišel je h Kalanu in se usedel zraven, nekaj je tiho govoril. Murn je takoj zavpil dajte mir. »Ja, glede na zunanji položaj,« — Kos se je zdramil, prej verjetno sploh ni poslušal, nekaj je pač premleval, ali pa tudi ne — »bi rekel, da je treba opravičiti na tiho. Nobenih poročil in teh reči.«

»Da, saj res,« se je spomnil Kalan, »hotel sem reči, da gre prav za to.« »Ne, počakaj, bom jaz povedal.« Pipan je prijel namestnika za

desnico in ga ugrezal v usnje, »osem let so se namreč skrivali, tovariš Murn, osem let, kar je značilno za turško zvijačnost. Čakali so na to, da se položaj zjasni, da bo konec ostrih ukrepov in predpisov. V taki ohlapnosti, kot je danes, ko vsak dela, kar hoče, nobene strogosti ni več, saj je grozno, kaj lahko ljudje počnejo danes, samo po cestah pogledjte, dobesedno serjejo na državo, v takih razmerah se morajo Turki počutiti kot žabe v mlakuži. Čakali so osem let, pa so dočakali. Prosim?« Prihajal je Murn. Za kratek čas je obstal nad njim, potem so se mu roke prelomile kot krila, se spustile na Pipanove uhlje in ga začele dvigati. »Takotako, Pipan, zdaj že takšne govorite? Lahko bi nam pustili zadeve, ki jih ne razumete, in se brigali za te, ki jim vi pravite Kerubini. Bojevali smo se zato, da bodo ljudje svobodni, zdaj jih mislite vi tlačiti.«

»Oprostite,« se je gugal Pipan. Murn ga je spustil in se usedel še slabše volje, kot je bil prej. »Trezen pogled na svet: če **presodimo**, kdo bi lahko postavljajl mikrofone — skoraj vsakomur bi koristilo. Tu so velesile, vsaka s svojo politiko. Če že ugibamo, bi izbral Anglijo. Ampak to ni važno.« Kos je zavrtel beločnici in zamlaskal: »To res ni, z Anglijo jaz vem, kako je, zagotavljam, da je vse v redu. Z Nemci je druga reč, to bo, to.« »To, to,« je rekel Kolarič, popravljal si je nogavico. Drugi so molčali, Valenta je pričakoval od Kolariča kaj več. Bo pa sam povedal, ja, zdajle že marsikaj ve, kaj bi okolišili, treba je spregovoriti, naravnost povedati svoje mnenje. Jaja, imel je že pripravljeno, da, nekaj prav dobrih besed, samo še spomniti bi se moral, kaj posebno naglasiti. Da, začetne stavke je že imel na jeziku. Odhrnil se je.

Predsednik se je ozrl, verjetno je pričakoval; Valenta je s prijetno razdraženostjo dvignil levo obrv in se obližnil.

»Povejte vi, Pipan,« mu je pomignil Murn, »kaj mislite, vsako mnenje je dobrodošlo, četudi je pozno izrečeno. S tem sem hotel reči, da bi lahko prej prišli. Pogledjte Valento, že pol ure sedi tu in si podatke zapisuje v beležnico.«

Edini z beležnico je bil Pipan... z beležnico v roki je vstal, rekel nekaj, ampak zamrmral, da se ni slišalo, z Valento sta se spogledala in povsila oči, odvrnil je beležnico. »Oprostite, jaz sem Pipan.« »Tako, vi ste Pipan?« Murn je dolgo dolgo gledal Pipana, Pipan je zardel, vlaga sramu se mu je svetila v očeh, drugi so gledali na cel položaj, ampak Pipana so nekako izpustili, izključili. »Potem oprostite. Sta si zelo podobna.«

Vsi so sedeli okoli mize v široki sobi, zavese so zagrinjale dan. »Potemtakem Valenta, vi ste, kolikor vem, edini mnenja, da to niso Kerubini.« Ja, zdaj je bilo že prepozno. Prej, prej, pred zamenjavo, zdaj je okamnel. »To je težko reči,« komaj je spregovoril; včasih iz kakega vzroka ni mogel jesti; zdaj se usta premikajo, glasu ni. Samo oa.

»Kaj je to?« Murn se je začudil in z njim vsi drugi. Spogledali so se, nekaj pošepetali in obzirno umikali oči. Valenti je bilo strašno, trudil se je, da bi kaj spravil iz sebe, mislil je, grlo se mu je napenjal. Prav občutil je, kako narašča število besed, posebno pogoste in, doma, pih, adolescenca.

»No povejte zdaj, no?« je rekel Murn, Valenta je za njegovim hrptom videl Kolaričevo gibanje, dajal mu je znamenja zmigaj zmigaj. Tudi če bi ga vsi prosili... Prisilil se je h kašlju, da bi jim omogočil

naravno razlago dogodka, s prsti se je še oklenil vratu. Naredil je mučeniški obraz.

»Prehlajeni ste,« je rekel Murn, »pazite nase.« Tudi Kos je nasedel: »V tem času je prehlad huda nadloga;« edino Srakar je uganil, Valenta je to čutil, čeprav ga ni gledal. Res je zdaj zaslišal: »Prehlajen je, že prej je kašljal.«

»Da, jaz imam dokaze,« je Pipan šel okoli mize in omizju razdal tiskovine, rumene liste.

Valenta je brez razumevanja opazal znamenje Kerubinov na vsakem — ognjeno kroglo, besede ko bo Murn pod zemljo, in prišla bo ura, in bojujte, zmaga, svoboda, življenje. Bila je zmeda črk, našel je neko pesem, slišal Kosove žvižge, Murn je vstal in pritisnil roki ob izčrpani obraz: »Tovariši,« je rekel in se ozrl, v vsakega posebej, »po osmih letih žrtev in samoodpovedi tole! In to so pisali naši ljudje. Tega jaz ne morem razumeti.« Trzal je sem in tja v sobi, neprestano na istem mestu — nad listi, utrujen, nekdo je rekel: »Saj to mogoče niso bili naši ljudje, saj živi še dosti Turkov naokrog.« — »Ne, ne,« se je mučil Murn, »naši so, naši. Ampak mi jih ne moremo spoznati za naše — mi jih ne bomo spoznali, ko pridejo k našim vratom. Tovariši, še posebej vi, Kalan, Pipan in tovariš Valenta pa svetnik Kolarič, naj stopijo v boj proti tem ljudem, kaj boj — zavedajte se, da se bojujete za devet milijonov, ki upajo, za matere in otroke, za vse, kar dela življenje vredno življenja!«

Skočili so na noge in dvignili desnice v pest.

»Kerubini bodo uničeni,« je prisegel Srakar. »Vsi se bomo borili za to.«

»Jaz popolnoma zaupam Narodni Zaščiti, Državni Varnosti in sodelujočim občanom!« je zatrdil Kolarič, svetnik za notranje zadeve. »Najbolj pa zaupam našim ljudem — ti se ne bodo pustili vplivati.«

»Tako kot so Slovenci premagali Turke, tako bodo zdaj svobodni občani zadušili kontrarevolucionarne težnje peščic nezadovoljnih kapitalističnih podreptnikov.«

»V kali!« jih je pristavilo nekaj.

»Naj vam kar povem, kako mislim delati,« je kričal Pipan in se usedel. »Ker je bila večina Kerubinov iz vrst Turkov, nam ne bo težava podrobno pregledati dejanj nekdanjih slovenskih Kerubinov. Ni jih tako veliko, da se ne bi posvetili prav vsakemu med njimi. Ob enem pa bomo z racijami prečesali turško četrt v Ljubljani.« »Predlagam,« je dejal Kolarič, »da ta letak natisnemo v časopisih. Naj ga vsi preberejo. Naši ljudje bodo občutili njegovo zlaganost in revščino! Zraven seveda objavimo obširen komentar o lažnivih trditvah in o razrednem sovražniku nasploh.«

Murn se je zamislil. »Ne vem, če bi bilo to dobro! Pri ljudeh bi povzročilo samo nepotrebno razburjenje. Navsezadnje nima smisla begati ljudi zaradi peščice izvržkov.«

»Po mojem bi morali objaviti,« je menil Srakar, »še posebej zaradi tega, ker so lahko že jutri vse ulice nastlane s takimi letaki. Mogoče naskrivaj že krožijo med ljudmi. To bi res povzročalo razburjanje, če bi se vlada delala, da ne ve nič o teh stvareh.«

»Res je,« se je odločil predsednik, »objavili bomo, še jutri. Mi bomo napisali komentar: jaz, Srakar in Kolarič. Ali ne, še bolje — dali bomo letak časopisju, naj oni komentirajo, kakor vejo in hočejo.« Nasmehnil se je in izrekel stavek, značilen za njegovo pošteno mišlje-

nje: »Pošteni vladi se ni treba bati obrekovanja, brez skrbi se lahko razkrije.«

Z obema rokama je visel nad njimi, občutek, da je vse razrešeno, Valenta se je naslonil nazaj — spogledal se je z njim, zaploskal z ušnicami; to se je razširilo s Srakarjem, ki je točil konjak, tam je bila neka omara, tam je Srakar točil konjak. Ne, ni bil sam: občutek dovršenosti je pronical tudi v te, ki ga niso prinesli iz preteklega, iz govorjenja — Pipan in Kalan sta nastavljala kozarce, bil je smeh z raznih krajev, ker je natakal v curku in sta morala hitro menjavati kozarce, nekaj rumene tekočine je zletelo na tla. Nevidni Murn je rekel: »Rudi, ti si strašen!« pokazal se je na desni, krepko telo pretisnjeno s pasom. Od nekod so prišli kot gobe, istega rodu v črnini, eden je podstavil pladenj pri Srakarju, druga dva sta prinesla ribe, prigrizek: kdo jim je sporočil? Ali prihajajo ob določenih urah, sami? Najbrž so začutili trenutek, uganili, kdaj je treba priti, niso bili ravno nasmejani, ampak vseeno kolikor toliko zraven, sploh niso motili. Morda se je le Kos ohranil, kot da je s kratkimi trzaji ploskih dlani ostajal na mestu v počasnem toku stvari, ribje zadržan kot vedno. Povsem se mu ni moglo posrečiti, moral je podajati prtičke, ki mu jih je izročal Srakar, prisilili so ga, da si je enega zataknil za ovratnik, enega položil na kolena, in na koncu je zgrabil vilice in nož, Kos je jedel.

»Škombre imam rad,« je rekel Murn. »V pregnanstvu sem jih lovil skoraj vsak dan, na Krfu, skupaj z Ribnikarjem sva bila še takrat...«

Počasi so kimali, naredili so še dosti več; Kolarič je z nožem poravnal ribo, Srakar in Kos sta se spogledala, vsi so žvečili, Kalan med njima je molčal bolj zavestno; ko je Valenta opazoval Murna, je videl premikanje koščic na sencah. Verjetno je le kimanje veljalo škombrom in padlemu, drugo je bilo pač samo zase.

»Baje naši ribiči v enem dnevu nalove po petdeset ton te okusne ribe.« Rekel je Kolarič. Bilo je preprosto-prijetno, kot ob ognju v divjini. Valenta je rekel: »To je res neverjetno, takšna količina.«

»Po mojem je res neverjetno,« je rekel Srakar.

Murn je naperil vilice proti njemu, mm, čeljusti so mu začele hitreje mleti; da bi jih zadržal v pazljivosti, je dvignil še nož, poudarjeno je rezal po zraku, dokler mu ni grižljaj spolzel v grlo. »Zdajle sem se spomnil: jutri gremo v Enaintrideseti december, tam sem mislil praznovati Novo leto, a ga ne bom. Zato bomo jutri le za petletnico prisotni na proslavi, praznovali bomo pa pod Golovcem, ne ljubi se mi več imeti hrupnih praznovanj. Mm.« Zdrnil se je veselo. »Mm, rakce, rakce vzemite.« »Aja. Pa res.« Topel okus po maslenem mesu ga je žgečkal po grlu, ne samo to, ti ljudje sploh: sedeli so, govoril je z njimi, ni se dalo točno ugotoviti, kaj je bilo tu, pravzaprav. Pil je vino, vstal in nazdravil, nekateri so ga poslušali, ko je sedal, se mu je zdelo, da je stol premaknjen. Zasmel se je Kolariču in mu požugal, ta je bil takoj za to. Ampak ni prišel zaradi spodmikanja, kar rekel je: »Valenta, morate priti k meni. Če ne pridete, sva skregana.« »Kje, kje,« je vpraševal, tolkel v pepelnik, čisto jo je zmečkal. Murn mu je nekaj namignil, vrnil mu je iztegnjeno roko, hotel je reči, naj malo počakajo, ravno zdaj se pogovarja s Kolaričem. Ampak Murn niti ni mislil njega, bolj Srakarja, kolikor je lahko slišal, je Kolarič rekel: »Zastran peja bi se pogovoril.« Peja. Kakšne vrste smeh je na mestu? »Nisem dobro slišal,« za trenutek se je moral obrniti stran, ker ni zdržal pogleda na Kolaričev ogromni bežeči obraz. »O

peju bi govorila, sem rekel, o peju, saj razumete.« »Ja ja, o peju...« Nazdravila sta, prav to mu je bilo najbolj všeč, da se ni bilo treba pogovarjati razumevajoče, ampak kar tako, v tri dni... Smejal se je, kajti vedel je, da vedno zadene pravo. Na njegovem ramenu je bilo nekaj, zgrabil je Pipana in mu rekel, naj tega ne dela več. »Dvakrat je še šala, tretjič resno,« je rekel žaljivo, ker to je bila res svinjarija, tudi kot človek je bil Pipan težak. Vseeno je še enkrat dobil zamaščeno roko na rame, ni se hotel kregati, Murn ga je gledal; pa naj vidi, kdo je idiot. Če je količkaj brihten, bo zdaj videl.

Pipana se je šopiril naokrog, nesramen kot vedno je otipaval ljudi, najbolj je mečkal Kalana, ki je sedel sam zase in komaj slišno pel. Valenta je pritegnil. Tam za goro voda teče, a prav zaradi Pipana se ni nihče pridružil, videti je bilo, da bo do konca hodil naokrog in kvaril razpoloženje. Mimo sta prišla Kos in Kolarič, v zaupnem pogovoru sta stikala glavi. Valenta je šel za njima s steklenico v roki, ali prišel je nekam drugam, kjer mu jo je vzel Murn. Postavila sta se ob omaro, Valenta se je pripravil na dolgo razgovor o Kerubinih in Pipanu, naslonil se je na omaro, Murn ga je prijemal za ovratnik: »Priti morate na novoletno zabavo,« gugala sta se levo desno. Spodnja vrsta krožnikov je žvenketala. Murn je govoril prepričljivo, uporabljal je svoje telo, kot da bi bilo železna krogla: zaletaval se je v Valenta, ostro ga je gledal v oči, tako da je ta pomislil ne, Murn vendarle ni pijan. Vse jih je spravil v pijanost, bilo je že vnaprej pripravljeno, sam se le dela... Tu bo treba paziti: ali jih hoče videti, kakšni so v resnici, ali pa... še kaj več, nekaj drugega, še bolj nevarnega. Murn je opletal s kravato in kapljice znoja je imel na čelu, ampak ni motno gledal, ni — gledal je drugače, bil je zelo vesel, prav prijazno je rekel: »Vi me ne razumete.« »Jaz vas čisto dobro razumem,« je rekel Valenta, ker se ni spomnil kakega bolj pomenljivega stavka, in ko mu je Murn namigoval, mu je vsakokrat zatrdil, da ga razume. Med pogovorom se je najbrž eden od njiju nerodno naslonil na omaro, kajti srednja vrata so se razprla in ju tako ločila. Pogovor sta nadaljevala vsak na svoji strani mahagonijeve plošče; zdaj, ko ga Valenta ni več videl, ni nič več razumel, pa vendar sta se glasova odlično razumela, se dopolnjevala, včasih sta naredila premor, kot da premišljata o izrečenem, in se potem oba hkrati zagnala v dokazovanje. Kako je pravzaprav to potekalo? Zakaj je čutil, da se mu ponuja življenjska priložnost, zakaj je govoril s takim veseljem? Vsekakor si je bil gotov, da lahko govori te reči, razrešuje ali pa samo zastavlja — tudi to je zadosti — najvažnejša vprašanja, še posebej, ker je slutil, da tudi Murn na drugi strani govori, česar ni bil še nikomur povedal. »To ni tako, kot bi se spovedoval, nekomu zaupal, dosti več pomeni, da govoriš, čeprav te mogoče nihče ne sliši.« Izza vrat je prišla dlan, na dlani je bil kozarec, vzel ga je in rekel: »Hvala.« »Nešrkaj,« je rekla druga stran. »Dejansko,« je nadaljeval Valenta, ko se mu je vino razlivalo v telesu, »kako neumno se slišijo te stvari. Zato je treba tudi natančno reči: drugače, če ne rečeš prav, zgubijo vsako vrednost. Ljudje se ti smejejo. Še sam se smeješ.« »Črne včerau, bijozagvo veredke,« najbrž je bilo krivo vse troje: opletanje jezika, vrata, Valenta, ki ni pazljivo poslušal. »Da,« je rekel, »po eni strani se zdi grozno: osemindvajset let sem star, a me, če bom začel tako govoriti, vsakdo lahko ima za neumnega. Kot da bi bil še nedorasel. V tem je neka hinavščina. Mislim to, da se znebiš takih vprašanj, češ da se spodobijo samo mladini. Kot da bi jih že rešili. Kot

da bi bili res odrasli. Saj so smešna. Leta jim ne dajo nobene resnosti, ampak to se nam samo zdi, ta smešnost. Resna so že takoj na začetku in taka tudi ostanejo.« »Kobec bila degomanana, bi prestol zapadla. A?« »Mhm. Jaz verjamem, da niso nerešljiva, če bi se človek usedel in deset let premišljeval, bi gotovo do česa prišel. To je nekakšna obramba, kot noj skriti glavo v tekoče, vsakdanje težave. Sploh se ne zavedajo, da so tudi vsakdanje reči v zvezi z onimi. Ali me razumeš?« »Ne, tokargojevoje, jenavadasvinjarija. Tudi moja. Šverbiž, šverbiž, tokel faram!« Valenta si ni mogel kaj, pokukal je okoli vrat. Murn se mu je nasmehnil, potem se je zresnil in pogledal stran. Valenta je pokimal in se umaknil na stari prostor. Skozi vrata je razburjeno, vendar tiho prihajalo. »Šenik se nisem tako počepnil. Čutim bogad, sto, res nenavadno.« Za hip sta oba molčala, v napetosti in radostni vročici. »Saj mogoče sem govoril preveč neoprijemljivo, preveč v zraku. Ampak če pogledamo drugače: v tej sobi smo, pa tam so druge države, po drugi strani bomo pa kmalu umrli... Glede na to bi bilo treba kaj storiti...« Mahoma je Murn prišel k njemu, prijel ga je okoli ramen in ga peljal k mizi, Valenti je v grlu prekipevalo. »To je Valenta,« je rekel Murn. Nihče ni spregovoril, nikogar ni bilo, razen spečega Kalana. Spogledala sta se: »Le kje so?« je vprašal Valenta, »jaz sem mižal.« »Jaz tudi,« je rekel Murn, »ne vem, koliko sva se razumela, ampak ostane naj med nama.« Prijateljsko mu je stisnil roko, globoko v sosednjem prostoru sta uzrla gručo, Srakar jima je pomahal. Na divanu je ležal Kolarič z razgaljenim trebuhom, zdravnik je prisedal stetoskop nanj, Kolarič blede, s potnimi sragami, ko je nemočno stokal. Kos in Pipan sta se pojemajoče kregala, kdo je kriv, kdo mu je več točil, pod njima diha Kolaričeva koža. »Kaj je?« je vprašal Murn. »Ledvični napad,« je rekel Srakar. Kot da stojijo na hodniku bolnišnice, Valenta je prav zares vohal zoprna zdravila, a tudi drugače je bilo neprijetno: kaj hočeš. Sčasoma so tudi drugi razumeli, prikapljali so za njim in spet sedli za mizo. Kalan se je zdramil, divje se je ozrl naokrog in ugibal, kaj bi, čez kako minuto je zakričal: »Cure na mizo!« Sam se je najbolj glasno smejal, ni se ga dalo ustaviti, četudi mu je Pipan govoril, da Kolarič spi, tako se je kmalu vsi dušili v smehu. Bilo je neustavljivo, naj so storili karkoli, vse je bilo smešno, še posebej, ker si je Kalan resnično odpel hlače in bi se bil tudi pomočil, če ga ne bi Srakar zbil po tleh. »Haha,« se je začel smejati Kos, ki je rekel, da ga to spominja na divje Cappuccinijeve zabave. Kadar je Kos odprl usta, je to nekaj pomenilo, nekaj se je pripravljalo — vsi so zapustili nezvestnega Kalana in se zgrnili nad Kosa. Kot svetnik za zunanje zadeve je videl in slišal ogromno reči, hudobnih zgodbic o državnih voditeljih celega sveta. »Že začetek tiste zabave,« je rekel Kos. »Pripoveduj, pripoveduj!« »To je bilo štiriinpetdesetega v Rimu, ravno smo prišli na pogovore o Puli, jaz ga nisem še nikdar videl. Takrat sem ravno postal zunanji svetnik. Torej, pridem tja, gledamo, kje je Cappuccinni, njega ni. Vprašamo nekoga, kje je, on nam reče, da večerja. Zdelo se mi je čudno, ker je bila ura šele nekaj čez četrto — takrat ga nisem poznal — no, vprašamo, če smemo noter, in ko pridemo tja — Cappuccinni ob ogromni mizi sam, je z obema rokama. Potem sva pa takole govorila: on, ker je imel natrpana usta, jaz, ker sem vedno redkobe-seden.

Obisk?

Da.

Kdo?

Kos.

Cappuccinni. Poklic?

Minister.

Bravo!

Enako.«

Vsi so se zasmeljali, Srakar je rekel: »To je posrečena anekdota, ubogi Cappuccinni. Zdaj ima že stopetdeset kil.«

»Je pa velik reakcionar,« je rekel Murn bolj zase, Valenta je zamudil priložnost, da bi to rekel sam, in to bi povedal mnogo boljše kot Murn, zraven je imel še pripravljeno duhovito opombo o drugem Neronu.

Čez nekaj časa se še vedno nič ni dogajalo, potem je Murn predlagal, da bi šli gledat ljudi skozi okno, vendar se ni nihče preveč ogrel za to. Mnogo so kadili. Valenta je pil. Tam so bili ljudje, prihajali so mimo, tudi sam je vstajal in naredil kak korak — vabil je, da bi ga kasneje hoja ne presenečala. Zbrali so se ob kaminu, Srakar je dejal, da Janez ne vidi druge ženske kot Vero, Murn je odgovoril: »Jaz vseeno nisem za to, a vi se ne ozirajte name, kar pokličite jih.« Srakar je tu in tam dvignil roke. Zraven je bil Kos, bil je edini, ki je sedel. Zdaj je začel on govoriti, tako in zato, ker je... je govoril. Valenta jih ni več poslušal, kolikor so glasovi prišli do ušes, to že, v možgane pa ni prišlo; njihova podoba je bila tako ali tako nerazumljiva, saj že nekaj časa v njihovem premikanju ni našel pomena. Čutil se je v nekem prostoru, s petami je pritiskal, roke so se same dvignile k okroglemu lestencu, malo je manjkalo, da bi... tudi obrazi so se okroglo vrteli, v trenutku združeni, ampak kako so se razpršili, ko je zagledal neke druge črte in potem brezmejna, slabo osvetljena tla, z mračnimi ploščicami in s koraki iz daljave. Kozarec se je brez glasu preobračal v luži.

Sesto poglavje

Zdelo se je, da je treba Popaju petkrat povedati, zakaj naj postavlja steklenice ob zid in jih do zadnje prešteje, pri čemer mora brezpogojno razlikovati tiste z venčkom od oblepljenih, dragi Popaj, v glavnem gre za inventuro: teba je prešteti ostanke iztekajočega se leta. »Poglej.« Še enkrat je dvignil desnico. »Te z venčkom boš polagal ob zid, druge —« stale so v temačnem kotu že eno leto. Bile so neuporabne.

Popaj je navijal koder okoli prsta, z rokami in nogami se je gibal kot alge na dnu jezera. »Zakaj k tej steni?« je rekel; ni bil samo njegov prizadevni glas, vse na njem je bilo zoprno, mešalo se je in se prehitevalo: način, kako je pritiskal palce na pocinkani pult, ampak v bistvu so njegove oči izbuljene, modre, gladke. Bila je neka stvar, ki se je kvarila, toda ali je bil to Popaj... ali bi lahko rekel, da je kriv blondinec? In če ne on, kaj je potem bilo. Mrzli in temni prostor. Napihnjeni sodi drug na drugem. Skorzeny sloni nad pocinkanim pultom. V roki je imel papirje, račune celega leta, in ko je pozorno pogledal, je med kazalcem in palcem videl ostre drobne številke na belini, ki jo je obkrožala motna barva kože. »Kalo, kalo, razumeš kalo? Veš, kaj je kalo? To je trgovski izračun, dragi moj, kar se razbije od robe, in moraš vnaprej računati, toliko in toliko marže ti vnaprej računajo, razumeš, ko enkrat na leto dobiš, ker se bo toliko

pa toliko robe razbilo in pokvarilo.« Popaj se je bržkone ustrašil, da mu bo začel razlagati! Stal je tu z dvema steklenicama, ni se ravno umikal, ali videti je bilo, da bi jo rad pobrisal v kakšen kot in se tam stiskal do konca. Fant bo imel marca izpit iz knjigovodstva, a se nič ne pripravlja..

»No, čakaj. Pridi sem.« Popaj se je zasmeljal, zobje so se mu zablašali na temnem ozadju. Očitno hoče dogodku dodati nekaj šaljivosti, zanašal se je na to, da se poznata že od takrat, ko še ni bil vajenec, in zaradi vsega tega je mislil, da sme zadevo jemati neresno. »Pojdiva na luč,« je rekel Skorzeny še kar prijazno, vendar o tovarištvu tu že ni moglo biti govora in Popaj mu je moral slediti, to je bilo jasno. »Steklenice boš pozneje postavil ob zid, Popaj,« je rekel, pomignil mu je za stol, potem sta se oba usedla, opazno skupaj.

»No vidiš,« je vzveseljeno zategnil Skorzeny, imel je pač veliko prednost in počutil se je trdno kot župan pred kosilom: debeli človek s kosmatimi rokami in skrbno zavezanim prtičkom pod brado nabada meso na vilice in ga z razumevanjem nosi v usta — on ve, da je, in ve tudi, kaj pomeni jesti. »Problema ni... problema ni, tako je to. Ampak, nota bene, če... izpit narediš. Ravno zdaj, ko delava bilanco in inventuro, imaš priložnost, da preveriš vse svoje znanje. Kaj je marža?« Osuplo sta se spogledala, Popaj je začel na hitro nekaj žebrati, navijal si je kodre okoli kazalca, Skorzeny je nekajkrat zaslišal ooooo in oo kaj je že to, kaj je že to. Prižgal si je cigareto in razpotegnjen na svojem stolu kadil. »No?« je rekel in se oziral po policah, kjer so mirovale zelene steklenice. Pri oknu je stala zaobljena in trebušasta slivovka, šel je tja in nekaj časa stal pri oknu. Ulica, na katero je mirno padal sneg, je bila prazna, k njenemu dnu se je samotno spuščal gospod Lakota z ženo... pod oknom so bili njuni sledovi zameдени, komaj vidni. Mrmrnanje za hrbtom je ponehalo, les je zapokljaj — Popaj se je premikal. Skozeny si je natočil v kozarček, ki ga je dobil na ladji. »Ali sploh še znaš deliti?«

Usedel se je zraven Popaja in rekel: »Piši! Tisoč štiriinštirideset deljeno s triindvajset je koliko.« Popaj tega ni pričakoval. Skorzeny bi se smejal ob njegovem pogledu, ko ne bi bil v otožnem razpoloženju, a tako je gledal njegove lase, ki so bili precej zmršeni, in se z vršičkom jezika dotikal, vdiral med dva zoba.

$$1044 : 23 = 41,04$$

24

1

»Naredi preizkus.« Popaj mu je bil precejšen tujec. Dokler se ni spomnil: »To moraš znati. Drugače boš padel na izpitu.« Popaj je bil prepričan, da je pravilno delil, zdelo se je, da govori bolj svobodno, zdaj ko se je v znanju združeval s Skorzenyjem. »A z decimalkami?« »Ah, pusti decimalke,« je rekel Skorzeny in srknil iz kozarčka. Koliko neumnih stvari je bilo na svetu! Propagandni oddelek, smešno. Že pri sami misli, kako bo hodil po sobah in iskal gesla za boj proti privatnemu alkoholizmu, ga je zbolelo. Najbolj čudno vlogo je igral Valenta.

Skorzeny mu je nekje zavidal neumnost in omejenost, mogoče ne neumnosti, samo omejenost, samo omejen je. Kakšen človek. Življenje mu mora biti prijetno, če se mu zdijo gesla te vrste in gesla sploh utemeljena in potrebna, od tod nekje prihaja njegova gotovost. Kajpada, človek si izbere dve, tri stvari, ki se mu zdijo trdne, in jih

uporabi za temelje, potem je vse preprosto. Držiš se tega kot klop. Vendar je bilo na drugi pogled videti, da ne gre za to, no, s Popajem je ravnal podobno kot Valenta z njim. A ne iz nekih večnostnih meril. To pomeni, da si ni izbral tega ravnanja po vzorcu, zgodilo se je, ker se je spomnil, da bo Popaj delal izpit in da mu mora on kot delovodja pri tem pomagati. Saj ne moreš reči, da nisi delovodja, kadar se spomniš, da si. Torej se v bistvu oba drživa ali se celo vsi trije držimo nekega vzorca, ampak samo, kadar stopi pred nas, medtem ko dostikrat; drugače je, če se ne spomniš.

23 . 41

92

23

943

»Nekaj je narobe,« je rekel Popaj in si mečkal obraz, »pa sem že enkrat preveril. Ampak ne vem. Nekje noče.« Popaj je bil v zadregi: račun bi razrešil vsak otrok. »Zmotil si se,« je rekel Skorzeny, kakor da ni nič, »slabo si podpisoval. Tule je dvajset, ne dve, in pripišeš štiri, je stoštiriindvajset, vidiš? — in triindvajset v tole je je je petkrat in devet ostane, v devetdeset gre skoraj štirikrat, in potem pride petinštirideset — štiri. No, kaj bi s tem.« Naredil je vesel obraz; »Novo leto je, kaj, in si zbegan.«

»Da, da, seveda, jaaa,« je sesal Popaj, da je bilo že kar ostudno, in kot v nekakšno zamenjavo je rekel: »Z Marjano sva se skregala, to me najbolj draži. Tako bedasto je govorila — šlo je za neka pisma, neki prejšnji fant ji je bil dostikrat pisal. Stvar je v tem, da sem jaz rekel, da me ta pisma ne brigajo. In potem je bilo jasno: njej to ni bilo všeč, pisma mi je pokazala prav s tem namenom, da bi bil majčkeno ljubosumen nanjo, hihih, toda jaz sem se držal zelo togo in to jo je razburilo. Ko bi ti videl, kako togo, posmehljivo sem ji rekel: ‚Prosim, prosim, če nima denarja, mu lahko jaz posodim za znamke,‘ in to je bilo ... Seveda je potem začela ona s svojimi triki o tem fantu. Kakor da bo prišel popoldne k njej. Zelo dobro sem videl, kaj hoče: da bi se razjokal od besa. Vendar sem samo odšel.«

»A tako je bilo,« je rekel Skorzeny. »Uh, to boš še videl, to je šele začetek. Boš videl, kaj se bo še vse dogajalo.« Bilo ga je nekoliko sram, da je tako hlastno zagrabil za snov, še posebno, ker je vedel, da je vzrok delovodka. Z nekom se je moral pogovoriti, če že ne naravnost, potem bolj na široko, o ženskah nasploh: ne zato, ker bi mu to pri delovodki kaj pomagalo, navsezadnje je Popaj smrkavec, kaj on ve, a vendar. »Gre za to, da je že od začetka vse jasno. Čisto dobro veš, da bi bila ona rada s tabo, če pa pomisliš, koliko časa se mora človek truditi, preden se mu to posreči.« »Ja,« je dejal Popaj in ga skušal preglasiti, a Skorzeny ga je ustavil z roko: počakaj. Ustnice je raztegnil v zamišljen nasmeh. »Da, zdi se, da je vse jasno. A če pomisliš, kako se začne zadeva zapletati. Jaz sam sem se že tolikokrat zapletel, grozno, kaj sem že vse počel, kakšen sem! pošastno, kaj sem vse počel. Lomil sem ga kot strela. Ampak pridejo pa trenutki potem, ko nič ne moreš.« Nekoliko je znižal glas, bilo je res prav poniževalno zanj, ko se je spustil v pogovor s takim smrkavcem, poleg tega ga je fant čudno gledal: kakor da mu ne bi verjel ali kaj. Kot da jaz ne bi imel žensk, ker sem velik? Res čudna misel z njegove strani. Kaj si mislijo, da se bom njim na ljubo poročil zgolj

zato, da jim pokažem svojo moškost. Če ima človek raje tihe skrivne ljubezni, je to samo dobro. »Ja,« je rekel Popaj, »gotovo, to sem že sam opazil, da je bilo vedno enako. Najprej se je začela norčevati, potem sem ji vrnil, potem sva šla narazen, potem se je eden od naju vrnil.« Skorzeny se je zaničeval. Migal je Popaju, mu mežikal in namigoval. Kar naprej se mu je zdelo, da Popaj o njem nima preveč visokega mnenja. Resda ga je malo videval z ženskami, to je bilo res. Verjetno je Popaj podlegel govoricam, ker govorilo se je marsikaj. Sam je nekoč slišal Pekovo govoriti, da ga je škoda, ker ne dobi žene, in še tisti njen pokvečeni glas: »Previsok je, veste. Malo preveč je kompakten.« »To so zanimive reči,« je rekel in natočil Popaju, ni več mislil govoriti o tem. Dejansko bi bilo nekaj najnižjega na svetu, če bi se poskušal bahati pred tem nevednežem. Ko vendar dobro ve, da se opravičuje sam pred sabo, ker mu ne gre pri delovodki. Prižgal je cigareto. »Zanimive reči,« je rekel in pihal dim na vse strani. »Jaz imam zaplete z delovodko, saj jo poznaš.« »Da, da poznam jo,« je nekajkrat naglo prikimal Popaj, »dobra račka je. Fantastična.« Skorzenyju so se veke prožile v obrvi, kot da oči ne bi bile njegove, nekaj jih je zapiral, odpiral... »Ah, ah.« Popaj se je takoj odzval. »Uhuu.« »Jaaaaa. Mmm.« Popraskal se je nad ušesom, hotel je dopovedati Popaju, da je gib naključen, zato je pustil roki, da je še dolgo ležala ob koži in vlekla za lase, presenetilo ga je, s kakšno močjo jo je občutil: kar hkrati je bila na glavi in rasla iz rame. »Niti ne, niti ne,« je rekel in bežal s pogledom. Bilo je strašno neprijetno prav zato, ker ni imelo nobene zveze s pogovorom, nič več ni mogel ujeti, ker je šel Popaj k vragu.

Rešitev je bila težavna. Treba je bilo poiskati neko preprosto besedo, na kateri bi se dalo obstati, ali pa bi se z njo za silo plavalo na drugi breg, v stanje, ko se ne bodo same od sebe vrivale razne predstave, nejasni občutki, kakor da so lasje trava in glava pašnik naših ovac, te so roke, ali da bo Popaj stekel do lestve med smehom; tega, da so reči pomenljive, ker nam govorijo, kako nimajo smisla, se je treba znebiti: v resnici je Valenta pameten.

»Dobro je, zdaj skoči, Popaj, in postavi steklenice ob zid. Z venčkom so 'kurantne', torej 'tekoče', takšne, ki jih lahko v tovarni znova napolnijo, druge so 'akurantne', neuporabne — teh ne bova prodala tovarni, marveč bova v njih dajala vino odjemavcem, ki ga nosijo na dom. Zato jih dajaj v kot, kjer jih bo najlažje polniti.«

Nekaj časa sta brez besed opravljala vsak svoje delo. Marža tega leta je bila velika, kalo je bilo preseženo za trinajst odstotkov. Skorzeny je dvojno prenesel pod transfer, obratni stroški so se tako skoraj pokrivali. Zadovoljen je ugotovil, da je kljub isti marži presegel kalo za bruto indeks 1,22. Zdaj se je izkazalo, kako pravilna je bila odločitev glede sodelovanja z »Jožetom Vafljem«. »Hej, Popaj.« Šel je med police, kjer ga je srečal z dvema steklenicama pod pazduho, to so bile malenkosti, ki jih je človek lahko predvideval. »Ali se ti ne zdi, Popaj,« je rekel, »da je lažje prenašati steklenice v zaboju, kakor po parih. Tam jih namečeš dvanajst naenkrat in lepo odneseš. V petih minutah si opravil. Eh, ti si mi tudi pravi...« Popaj se je nasmehnil, Skorzeny je opazil, kako je spremenjen v sivem predpasniku, dasi se najbrž ni spremenil. »Po konja bom šel,« je rekel, »domenil sem se že z delovodko, kakšni dve uri boš sam, glej, da bo vse v redu in prav, ko se vrnem. Predvsem pazi, ko boš popeljal sode k vratom, nikoli ne moreš zagotovo vedeti, kdaj ti bo kakšen padel na glavo.

In pri luči poglej, če so se presušili, in zakatrani, če je tako.« Počasi se je ozrl, vrata v zadnji prostor so bila napol odprta, iz teme so stopale proge in lise, zelo verjetno je bila podgana tista, ki je previdno škrebļjala pod podom. Nekdo je trikrat glasno potrkal na vhodna vrata. »Kateri hudič je le to? Saj piše, da delamo inventuro.«

Popaj je skomignil z rameni.

»Mogoče je kdo iz hiše?« je rekel Skorzeny. Popaj je zamajal z glavo, ne ne, Popaj ima prav, nikogar ni. »Gospod Skorzeny, gospod Skorzeny!« V točilnico je prihajal slaboten klic. »To je senzalov glas,« je rekel Skorzeny in s Popajem sta se spogledala, kakor da bosta pač pozneje našla čas, da se do konca pogovorita.

Senzalove skakljajoče postave in njegovega frfotanja je bila polna točilnica, v trenutku je vse oblezel, vse pregledal, Skorzeny in Popaj sta hodila za njim; še preden sta se dobro zavedla, so bili sredi živahnega pogovora. To je bilo preveč lahkotno, preveč lahkotno! Senzal je bil vseskozi prijeten, ni se mu dalo oporekati, še manj bi ga lahko zavrnil, ko je neprisiljeno razgrajal pred pultom in se s paličico dotikal Popaja, ki je plezal po lestvi; ko se je razgovoril o prepiru med Pekom in Goričarjem, o pretepu na cesti, ali ko ga je silil, naj pove, kakšna bi morala biti novoletna zabava — vendar Skorzenyju ni bilo prijetno. Motilo ga je to prekipevajoče veselje nad življenjem, zdelo se je preveč površno, preveč na lahko vzeto: proti veselju ni imel nič, toda navduševanje nad vsem je bilo zanj nesprejemljivo. Imel je občutek, da si senzal laže, da se poskuša prepričati o nečem, o čemer pojma nima!

»Bodite brez skrbi! Bodite brez skrbi!« Senzal ju je prijel kot sodnik v ringu, pomežiknil je in izpustil palico, da je zaropotala in se odtrkljala pod mizo, s kratkimi trzaji ju je pritiskal obse, »zabava bo perfektna do perfektnosti. Ne, ne mislim, da bo popolna, če razumeta, kaj hočem reči s tem: ne mislim, da bo ponovljiva še po sto ali dvesto letih, ne mislim, da bo večna, to ne! Toda, draga moja tovariša, zatrdim vama menda lahko, take zabave še ni videla ta hiša! To bo perfektna zabava, največ, kar nam ponuja ta trenutek, toda!« Posvaril ju je. »Zavedajta se, da mora vsakdo soustvarjati! Nikakor se ne sme zgoditi, da se bo nekdo trudil, medtem ko bo nekdo drugi kratko in malo čepel brez besed. Ne, vsi se sprostimo, plešimo in se veselimo! Poglejte: Pekova je že dala svoj prispevek, obljubila je, da bo okrasila stopnišče in vsa stanovanja, vam, Skorzeny, bo sešila obleko.«

»Ne, ne, čakajte, jaz ne bom nastopal v tej obleki.« Skorzeny je postajal vznemirjen, kakor da se bo zabava začela v petih minutah, začel je senzalu dopovedovati, da nikakor ne more nastopiti, kaj ne more, on noče nastopiti kot Brdavs. Senzal je bil zasidran v svojih namerah kot skala na obali, ne, on sploh ne bo nastopal kot Brdavs, ga je miril. Načrt je spremenjen: čaka ga hvaležna vloga plesalca. Skorzeny se je mrzlično zasmel: »Jaz ne znam plesati,« je rekel. »naj pleše Popaj, on zna.« Senzal se je udaril z dlanko po čelu: »Točno, to je krasna misel, to je perfektno, da bi si človek vse prste oblizal. Potem je zmenjeno, vi boste imeli Popajevo vlogo; kadar bo razpoloženje izčrpano, boste prebrali nekaj šal iz mojega notesa.« Senzalova odločnost, da bo izpeljal zabavo do konca, je bila opazna že zato, ker je tako brezskrbno spreminjal načrt. Če ne eno, potem drugo. V tem je bila neka moč, gotovost, ki je privlačila, človeka je prijelo, da je premišljeval o možnostih, o različnih veselih dogodkih,

ki se bodo zgodili na zabavi, že jutri; kaj bi lahko storil, da prispeva kar največ — kaj, ko bi prišel skupaj s Pekovo in se delal, da je njen ljubimec? »Samo jaz bom prišel z Marjano,« je rekel Popaj. »Ne vem, če bi bilo to dobro,« je rekel senzal in ga pogledal z obupno željo v očeh.

»Tudi meni se zdi, Popaj,« je rekel Skorzeny poudarjeno resno, da bi ga Popaj pravilno razumel. »Marjane nihče ne pozna — v tej hiši. Dobro, rekel boš, jo bodo pač spoznali; a ne gre zato, Popaj, ne gre za to ... hočem ti reči nekaj drugega. Mučno bi bilo, če bi se razpoloženje zaradi nje pokvarilo.«

»Potem tudi jaz ne pridem.« Popaj se je z nogami kar zažrl v tla, videlo se je, da se bo z zobmi bojeval za svoje pravice, in Skorzeny je pomirljivo rekel proti od trme zgubanemu obrazu: »No, nič ne rečem, no saj, meni je zelo prav,« obrnil se je senzalu, »veste, to je naš hišni zaljubljenec,« je rekel s širokim nasmehom. »A, tako, zdaj mi je vse jasno.« »Da. To morate razumeti,« je nadaljeval in se čudil, bilo je, kot da govori drug človek, »skregan je z Marjano in mogoče bi bila res najboljša priložnost za spravo prav na novoletni zabavi in tudi naše razpoloženje bi narastlo še više, ko bi opazovali dva mlada človeka, ki se imata rada.« Bil je že popolnoma izgubil občutek za vsako mero: kaj je bilo prav, kaj ni bilo prav, o čem se sploh govori in zakaj, kakšne moči ga tirajo, da govori stvari, o katerih sploh ne more nič reči, o katerih nima mnenja? Nekaj prav obupnega! Pri tem, ko je govoril, ni imel prav nobenega razmerja, stal je in kar naprej je nekaj prihajalo in odhajalo skozi njegovo glavo, skozi ušesa noter in skozi usta ven — ne da bi mogel storiti kaj drugega, kot da je stal in se čudil, pa še čudil se ni? Saj ničesar ni bilo. »No, kaj praviš, Popaj, kako bi uredili, da bi bilo najboljše?« Zaskrbljeno se je ozrl po stenah, in zanimivo, pogled ga je prehitel: moral bi biti šele pri tej steni, a je pri tej temni, s sliko predsednika. »To prepustite meni, jaz vaju spravim skupaj,« je rekel senzal, »to ni tako huda reč, da je ne bi mogli rešiti.« »To bom že sam uredil,« je rekel Popaj. »To bom že sam uredil,« je ponovil.

Senzal je šel okoli pulta, naslonil se je na sod in rekel: »Ljubezen, da, ljubezen.« Skorzeny se je zavedal: že nekaj časa imam odprta usta. Mislil jih je zapreti, ker odprta usta pač nimajo kaj početi tu ... toda nenadoma jih je široko odprl. Kdo ve, kdaj bosta opazila? Senzal je gledal naravnost vanj. Popaj je nekaj tuhtal, samo tuhta in tuhta. Senzalu se je, ko kaže, zdelo naravno, da je odprl usta, prav gotovo si je mislil, da ga je zbolel zob. »Jaz bom naredil po svoje,« je rekel Popaj. »Midva vas nisva silila,« je rekel senzal in se zavrtel na nogi. Skorzeny je pobral palico, les se mu je hladno sprijel z dlano, šel je k Popaju in jo težkal. Samo to. »Če bi bil jaz na vašem mestu, bi napisal pismo,« je rekel senzal in obžalujoče zavzdihnil. »Tako je,« je rekel Skorzeny, potrepljal je senzala za tilnikom in oba sta se nasmehnila, nagnila sta se nazaj in s togimi hrbti gledala k Popaju. »Nikoli ne bom napisal pisma,« je zavpil Popaj, potem se je nasmejal, »ker ga ni treba, tu ga imam, tu v žepu, že zdavnaj sem ga napisal, vidva pa tega nista vedela, vlekel sem vaju za nos!« Skorzeny se ni mogel kdovekako smejati Popaju, ki je vsekakor hotel prav to, toda začutil je olajšanje, če že ne drugega; tu je bilo pismo, nekaj smiselnega in utemeljenega. Lahko bi se tudi reklo, da je preprosto postal boljše volje, da, da, to je kar raslo v njem. »Pustiva ga na samem,« je rekel senzalu, »tamle imam nekaj prvovrstnega.« Zdaj sta

bila močno povezana. Šla sta k zamreženemu oknu, skozi katero so se na mizo usipali kosi svetlobe, sodi so dišali; bilo je, kot kadar prihaja večer in veter zapihlja po drevoredu; vedrina je Skorzenyja dostikrat navdala z otožnostjo narave. Slovesno je natočil slivovko in senzal je sprejel kozarec, na sredi med obrazoma sta trčila. Molčala sta. Popaj je prišel k njima, s pismom, obnašal se je različno, najprej je rekel: »Saj ne znam pisati pisem,« kakor da se sramuje, ker ga je napisal, »v glavi imam besede, a na papir jih ne spravim,« — smešil se je tudi s telesom, s prsti je zgubil čelo; verjetno je hotel obrazložiti svoj krik, da ne bo pisal pisma. A obenem se je zdelo, da zahteva, naj mu govori, kako sploh ni smešno, kar počne — kje pa, vsak bi storil enako na njegovem mestu, »Skorzeny,« je rekel, »prosim te, odnesi ga Marjani, kot Boga te prosim.« Skorzenyju je postalo nerodno, besede so bile pretirane, lahko bi rekel, naj mu odnesejo pismo. Kaj je bil tu potreben drhteč glas. »Dobro, dobro, odnesel ti bom pismo, tačas naredi vse, vse pospravi, vse naredi, ne bom ti dvakrat govoril. Ali misliš, da bom samo jaz delal?« »Kam pa greste?« je z velikim zanimanjem vprašal senzal. »Potrebujem konja in sani — potrebujem za prevoz vina — v Sadjepromu si ju sposodim — to menda ni nič takega — ne vem, zakaj je treba čudno gledati, Popaj. Ne predstavljaš si, da se bom v Sadjepromu zabaval, me slišiš? Grem po konja.« Senzal vsekakor ni mogel razumeti, kje leži spor, a ga niti ni zanimalo; pretrgal je nepričakovani izpad, ki je presenetil tudi Skorzenyja. »Greva, greva, gospod Skorzeny. Bodite tako dobri in mi poiščite paličico, zadnji ste jo imeli v rokah.« Toda Skorzeny se ni dal premakniti. Mislil si je: mar sem hlapec, da bom raznašal pisma smrkavcu, ki me poleg tega neprestano meče iz tira. Najbolj ga je jezilo, da se Popaj niti ni zavedal, česa vsega je kriv; kako brezbržno gleda! morda ne vidi, da sem besen. Ni ga mikalo, da bi ostal, nasprotno: hotel je biti čimprej zunaj, ampak preden gre, mora narediti položaj bolj jasen. Že zaradi svojega počutja. To je moral nujno urediti. Drugače ne bo mogel iti ven z mirno vestjo, kar naprej ga bo peknilo, da je nekaj prezrl. Tako ne gre več naprej. »Popaj, midva si bova še nekaj razjasnila,« je rekel. Zanimivo, šele zdaj je opazil, da je medtem pozabil, kaj ali kako je Popaj govoril in kaj pravzaprav bi moral urediti, glede česa bi si moral priti na jasno. V tem trenutku je Popaj rekel: »Jaz vem, da me vi zafrkavate kot šef. Doslej sem bil tiho, ampak zmerom grem lahko v mladinski aktiv in povem, kako ravnate. Lahko vam rečem, da boste plačali globo za tako ravnanje, v pravilniku je to lepo napovedano.« Senzal je sunkoma obrnil glavo: »Dajta, ali ima smisel?« Skorzeny se ni mogel obrniti k njemu in ga uporabiti za posrednika ali pomirjevalca, preveč je cenil senzala, navsezadnje tu ni borza in sploh je šlo za malenkost, pravzaprav za ništrc. Moral je kar nekaj reči. »Prosim te, oprosti mi, Popaj, lepo te prosim, ne hodi v mladinski aktiv, ker mi boš uničil življenje s svojim poročilom. Oprosti mi, Popaj, prosim te, oprosti mi in verjemi, nikoli, nikoli več ne storim česa takega.« Celo ta posmeh mu je spodletel, sicer pa si ni zelo želel, da bi se posmehoval. Bilo mu je kar prav, ko je odprl vrata, posrečilo se mu je preprosto in samoumevno. Senzal je s pobiranjem palice precej pomagal.

»V zmoti ste,« je rekel Skorzeny, »če mislite, da sem v resnici slabo ravnal s Popajem. Ali naj o tem sploh govorim.« Senzalov smeh je pričal, da je dobro razumel, kaj se je dogajalo. »Dobro poznam

Popaja,« je rekel, »kot človek postane popolnoma razumljiv, če se spomnite, da je bil nekoč bogat in ni nikdar znal delati. Hočem reči, da se ni navadil, oziroma navadil se je brezdelja. Na tej poti je zapечат. Nikoli se ne bo navadil, v vsakem vašem stavku bo iskal — in tudi našel — skrite namige in pomene, pomenljivo surovost in maščevalnost.« Skorzeny je bil s tem zadovoljen, ker za ta pogovor res ni bilo pomembno, koliko resnice je v senzalovih besedah. Ni bilo pomembno niti, ali je senzal govoril s prepričanjem, da ima prav, ker je tako ali tako šlo za zanimanje do pogovora, ne pa do snovi. Cesta, senzal, ki zapikuje palico v sneg, ljudje: iz trgovin, sprehajajo se. Večeri se že. Ponekod so v oknih luči.

Na takih krajih je sneg čudovito padal, ker se je mešalo modro z rumenim. Dvignil je senzala čez kup snega, prijel je nerodno, da je senzal z razkrečnimi nogami nekako zabingljal po zraku, ampak vseeno je bilo v redu; zdaj sta prvič molčala soglasno, v harmoniji — mali pogovor, ki ni mogel nič povedati, ju je okrepil, da sta lahko hodila brez besed, ne da bi bilo treba senzalu reči, naj gre z njim — ne da bi se sploh vpraševal, kam gresta. Lahko bi šla tudi k senzalovemu stricu, ki bi mogoče stanoval v podstrešni sobi, pod vrati bi skozi razpoko curljala svetloba, ob mizi bi stal stric in ju vprašal, kaj pijeta. Tu bi videl stričevo spuščeno brado, zakrivljeni nos med sitnimi očmi: senzal bi bil Žid. Vendar to ni nič takega, v tej sobi, za katero bi se mu na prvi pogled zdelo, da jo bo z drugim pogledom prepoznal, bi bil naslanjač, v katerem je sedel senzal kot otrok in se igral prav s stricem v kockasti halji.

Pod neko svetilko so se kepali otroci; ko sta prihajala bliže, so izginili za vežnimi vrati, od tam je Skorzeny slišal prihajati smeh. Njun molk se je nadaljeval, da so prišle strašno do izraza one hiše — čepeče pod neustavljivim snegom — vse zaznamovane s sledovi starosti. Z nebom nad streho. Občutek, da dva človeka hodita po svetu. Obstala sta pred prodajalno s sadjem, skupaj z otroki sta opazovala notranjščino okrašenega okna, kjer so bile fige, pomaranče, položene škatle. Nad pultom se je pregibala delovodka, lase je imela spete v konjski rep. Suh mošček z gamsovo bradico je zaman pokljukal. Bila je inventura.

Zdelo se je, da tudi v prodajalni sneži, da steklenice in jabolka počasi padajo po policah, in govorjenje je bilo podobno naravnemu pojavu, prav gladko in tekoče, preprosto kot gledanje. Senzal se je pošalil in delovodka se je zasmejala, okoli oči so se ji naredile gubice, potem je Skorzeny povedal, stal je prav ob njej in se zavedal velike vrednosti, svoje in tega, kar se je dogajalo. Trije ljudje so se pogovarjali o novoletni zabavi. Delovodka bo praznovala pri moževih sorodnikih. Skorzeny si je želel, da bi praznovala z njim. Sanjaril je o lampijončkih. Senzal ji je opisoval, kako bo potekala zabava. V kotu je tiktakala ura. Mimo okna so v presledkih pripluli trije starejši gospodje. Skorzeny je zagledal delovodko. Bila je lepa. Šli so po temnem hodniku. V zelju so se poznali odtisi njenih rok.

Na dvorišču je bil še dan in konj je zahrzal. Sedla sta na kozla, ona je stala spodaj in rekla: »Pripeljite sani potem. Kadarkoli, vso noč bom delala inventuro.« Zdrvela sta skozi dvoriščno vežo na cesto, z njenega vrha se je spuščal sprevod dedka Mraza. Množica našemljenih ljudi je ves čas pela za njunima hrbtoma po taktu, ki ga je dajal krokodil z bobnom na trebuhu. »Zdaj bova poskrbela za zaljub-

ljenca,« je dejal Skorzeny s smehljajem. Senzal se je zravnal, pomembno je zamigal s kazalcem. »Točno«.

»Dober dan, kaj želite,« je vprašala gospa v rdeči halji.

»Dober dan. Oprostite, gospa, da vas motiva, Skorzeny je moje ime, prihajam po naročilu svojega vajenca, Popaja Goričarja, bivšega fanta vaše hčere Marjane.«

Gospa je s težavo gledala njegovo glavo pod stropom, in ob istem času senzala, ki se je držal bolj zadaj, pri stopniščni ograji. »Ja, jaz ne vem, kaj je z njima,« je rekla. »Gospa, tega ne vem niti jaz,« je rekel Skorzeny trezno. S tem se je gospe zelo prikupil in ustrezljivo ju je povabila noter, češ, Marjane trenutno ni doma, a bo prišla vsak čas. »Hvala lepa, gospa,« je rekel, slekla sta si plašče, gospa je skočila zraven in jima ljubeznivo vse izpulila iz rok. »Samo bojim se, da vam česa ne zamažem.« Pokazal je na svoje škornje.

»Kar naprej, prosim,« ju je spet vabila gospa, »pri nas je tako nered — jutri šele pride gospodinjska pomočnica — semle pojdim.« Obstala je in se nagnila proti njemu. »Oprostili nam boste — v sprejemnici leži moj mož. Bolan je, njegovo sobo belimo, in tudi prej se je najrajši zadrževal v sprejemnici.«

Skorzeny, ki si je rekel, da bolezen gotovo ni nalezljiva, če ga vabijo v prostor z bolnikom, je zatrdil, da ga bo veselilo spoznati gospoda moža.

Gospa je odprla vrata in po prstih stopila h kavču, kjer je ležal k steni obrnjeni bolnik. Gospa se je sklonila čezenj in šepnila: »Spi.« Skorzeny je pokimal. »Izvolite sesti,« je šepetala gospa, »jaz skočim po kavo.« Premikala se je po sobi, skušala urediti ropotijo na mizi, potem je odstopicala v kuhinjo. Skorzeny je sedel in iz obzirnosti gledal slike po stenah in knjižno omaro. Imeli so precej knjig.

Ravno je zavrgel misel, ali si sme prižgati cigareto, ko se je gospa vrnila s pladnjem. »Kava.«

»Hvala.«

Usedla se je nasproti senzalu in šepnila: »Ne vem, če je dobra kava. Navadno jo kuha moja sestra, ta naredi odlično kavo, jaz je ne znam, ona je odšla nakupovat.« Skorzeny ji je zagotovil, da je kava zelo dobra — kar je bilo tudi res, mogoče je bila celo uvožena. Ves čas je pazil na svoj glas — bal se je, da bo zbudil bolnika. Bilo mu je malo čudno v sobi z bolnikom, čakajočemu na mlado dekle, da ji izroči pismo svojega vajenca. Komedija, je pomislil, in zraven sta ga obletali dve misli: prva, nekam grozljiva, je vpraševala, zakaj so morali beliti bolnikovo sobo; druga mu je govorila, da je tole z bolnikom že doživel, nejasno se mu je dozdevalo, da prav danes. Začuden se je spominjal sobe, in tudi gospa mu je bila znana od nekod.

Bolnik je zakašljaj, se preobrnil in pomolil levo nogo izpod pernice. »Polona!« Gospa se je dvignila: »Polona je šla nakupovat. Takoj se vrne.« »A se vrne? Dobro. Si to ti, Marjana?« Pogledal jo je z enim očesom. »Prinesi mi kozarec vode.« Gospa je stekla po vodo, mu podprla glavo, ko je pil, in mu zrahlajala blazine. Bolnik je omahnil in očitno spet zaspal.

Postalo je zelo tiho in stemnilo se je, sedeli so v somraku in se potihoma pogovarjali o Popaju in Marjani. Odbilo je peto. Gospa je povedala, da ima Popaja rada, četudi je čudaški fant. Za Marjano je vedela, da jo je prepir prizadel. »Ampak ona je tako odrezava,« je pojasnjevala. »Kar naravnost pove, kar se ji zdi.«

Skorzeny je z olajšanjem dočakal rožljanje ključa v vratih. »Sta že tu.«

Odhitela je v predsobo in se vrnila z Marjano, ki je prebledela ob pogledu na Skorzenyja. »Ali se je Popaju kaj ... zgodilo?«

»Prosim?« Skorzeny se ni znašel. Prvi hip je pomislil, da je Marjana rekla, da se je Popaju nekaj zgodilo, in zaradi tega ga je obšla skrb. »Kaj so padli sodi po njem?« Tiste sode bi moral bolj varno zložiti.

»Ne vem — kaj je bilo?« Marjana je bila vse bolj v strahu.

Iz tega je spoznal, da je napačno razumel prejšnje besede. »Ne, ne,« je rekel, »samo pismo sem prinesel od Popaja.« Vstal je in ga podal čez mizo. »Oh, hvala,« je rekla deklica, stopila k oknu in v pomemajoči modrini večera razbiralala Popajevo pisanje.

»No, saj jaz grem.« Čutil je, da tu nima več kaj iskati. Bil je že med vrati, takrat je Marjana stekla k njemu: »Do kdaj dela Popaj danes?« »Najmanj do enajstih, inventura je,« je odvrnil Skorzeny s ponosom delavnega človeka, »lahko tudi do enih, dveh zjutraj. Pojdiva, gospod Zadnikar.«

Verjetno se je dekle hotelo sniti s Popajem, a jo je ta odgovor razorožil. Bilo bi res preveč zahtevati, naj Popaju dovoli prost večer. »Torej na svidenje!« Krepko ji je stisnil roko, potipal, kje so vrata, jih odprl in s tipajočim senzalom sta se znašla v predsobi.

Bilo je precej temačno, nikakor se mu ni posrečilo najti plašča in čepice, z obešalnikov je kar naprej snemal mehke domače halje in ženske plašče. »Gospa,« se je končno vdal, »ne najdem plašča in čepice!« Na ta klic so se odprla kuhinjska vrata, gospa je pomolila glavo, trepetava svetloba za njo je motno rdečila njene lase. »Takoj pridem, gospod, samo roke si obrišem — s sestro ravno pripravljava večerjo. Vaše stvari sem dala sušit, takoj jih prinesem.« Glava je izginila, koraki po kuhinji, z vonjem po telečji pečenki je priplaval glas gospe: »Polona, ali si ti kam dala čepico gospodov?« »Ja,« je spotegovala sestra, »v predalu sta — v predal sem ju dala.« »Aha.« »Ne, od kredence.« »A, tam.« »Imajo zanič krompir več.« »Ampak tu ju ni?« »Je, je.« »Ni.« »Je, je.« »Pridi pogledat!« »Saj vem, kam sem ju dala. Aja!« »Kaj je?« »Na peči sta.« »No, vidiš!« »Mislila sem ju dati v predal.« »Pazi, kipi!«

Čudna družina, si je mislil Skorzeny, ko jima je gospa prinesla plašča in čepici. »Na peč je dala čepici, oprostite, saj nista umazani.« »Nič ne de, nič ne de, kje so pa vrata? Je na hodniku luč?« Gospa se je zasmejala. »Ja, ta naša vrata, nihče jih ne najde. Ampak prav res.« Stopili so na stopnišče, tam sta se zahvalila za kavo in družbo, gospa je še enkrat ponovila, da kave ne zna pripravljati, in se opravičila, ker jima ni nepretrgano delala družbe, nato so se poslovili z besedami: »Na svidenje!«

Zajelo ju je veselje, ki se je utrjevalo z živahnostjo praznične ceste — konj je pihal in stresal s črno glavo, luči nizko obešenih lampijonov so odsevale na njegovem gladkem telesu kot morska obala — Skorzeny ju je s hiii-hot vključil med ljudi, ki so se sprehajali, iz okna nasproti je letel hitri smeh, obstopila ju je skupina pijanih harmonikarjev. Sani so drsele po mehkem snegu.

Mahoma sta se znašla v sprevodu, kakor da ju je čakal za ovinikom, ta vtis je bil še posebno močan, ker so bili obrnjeni z obrazi proti njima in so zapeli, ko so ju zagledali. Mi se imamo radi, radi, radi, radi. Krokodil je bobnal. Bil je sveže zelene barve. Skorzeny

si je v duhu predstavljal. Prišel bo noter in ji rekel dober večer, lepa delovodka, z vso odločnostjo, v triumfu ljubezni.

Pred vrati točilnice je Goričar opazoval ognjemet na Gradu, slap za slapom se je izgubljal na nebu, da je za nekaj hipov na očesni mrežnici lebdel odtis, potem ga je spodrinil nov vzorec svetlobe. Sodi so bili že pripravljeni, ležali so v dveh vrstah, gotovo še ne dolgo: pokriti s tanko plastjo snega. »Popaj,« je zavpil Skorzeny v točilnico, »odpelji sode k Vrtačniku.« »Kako je, cenjeni gospod Goričar, gledate veselje?« je rekel senzal. Goričar je nemarno zamahnil z levico. »To ni nič. Čisto nič. Primitivno veselje brez duha, brez smisla. Včasih, včasih, gospod Zadnikar, ko bi bili enkrat prisotni na kakšni od gubernatorjevih zabav — mislim Refika — to so bile res kultivirane zabave. Pomislite, Turki — vzhodnjaki, a so posegali po zakladnici evropske kulture: veste, kaj je to menuet? To je lepota, to je dobrota, vzvišeno čustvo. Videl sem Turke, ki so jokali, jokali so!« »Dada,« je rekel senzal. »To drži. Na tem je nekaj.« Iz točilnice je prišel Popaj in za hip obstal, potem sta s Skorzenyjem začela nalagati sode. »Poglejte tole!« je zakričal Goričar, »barbarstvo, to je njihova izkaznica. En sam velik barbarski memento mori. Huni, Huni, in Mura je njihov Atila!« Njegovo telo se je zlomilo, ko je s palico razpolovil nebo, stresel ga je hud kašelj in oprt nanjo je hlastal za zrakom. Izpod klanca sta se vzdignila snopa svetlobe, narahlo sta se povešala z naraščajočim brnenjem, dokler jih nista osvetlila. Pred točilnico se je ustavil avtomobil, črn, nenavadno dolg in visok. Voznik v temni obleki je naglo izstopil. Skorzeny je izpustil na pol dvignjeni sod in se docela obrnil proti vozilu, Goričar si je pritisnil bel robec na usta; zravnali so se in se resno približali: iz avtomobila se je splazil Valenta, s togim korakom ga je obšel in se sklonil k okencu na desni strani, iz zatemnjene notranjosti se je prikazal Srakarjev mrliški obraz. Skoraj naenkrat so vsi nekaj storili; Skorzeny je čutil premikanje, sam je poskočil in snel roko s sani. »Dober večer, o, dober večer, gospod Srakar,« se je smejal Goričar. Srakar je stisnil roko v pest, veličastni gib je povzročil veselo mrščavico med vsemi, tako preprost je bil in obenem tako mnogostranski — saj je bilo videti, da ima še en pomen, kajti voznik je skočil v avto in ga odpeljal po klancu navzgor. »Joj, čakajte, čakajte,« je zavpil Peko, krilil je z okna, »pelje se v slepo ulico!« »Kaj ga vidite?« mu je zaklical Skorzeny, »zakličite mu, mogoče vas bo slišal.« Iztegnil je vrat, toda Peko se je le nejasno sklanjal na desno in za ramo mu je visela žena ... razburjena v kombineži. »Zakaj ga niste povabili noter, Valenta?« je rekel Skorzeny, kot da očita samemu sebi. »Saj bo še prišel nazaj.« Goričar ga je miril in ga s kratkimi potegljaji vlekel za suknjo. »Postavimo se ob cesto in mu vpijmo, Peko, ali se vrača?«

»Vrača se! Vrača se!«
»Aha, no hitro. Valenta, vi nekaj storite, vas pozna.« Bilo je prepozno, da bi lahko še kaj naredili, ni se dalo umakniti sani ne primesti vina, še manj je bilo mogoče poklicati koga od otrok, da bi mahal z zastavico. Avtomobil je bil že tu, švignil je mimo, teman. Okno v Staničevi hiši se je odprlo, gospod Lakota je nekaj zaslutlil: »Kaj je?«

»Srakar je bil tu,« so zaklicali Skorzeny, Goričar in Peko. »Pozdravil nas je, naš Sraček,« je rekla Pekovka hlipaje, »kako je lep, kako je lep, Bog, kako je lep.« Peko je naredil šalo: »No no, ti mi boš še utekla pod Golovec.« To je bil višek, to je bila najboljša šala,

kar jih je Skorzeny slišal; kako so se smejali, kako je Goričar razlagal Lakoti in njegovi mišji ženi, »on pride, me pozdravi, jaz sem pa imel robec in ga nisem dobro videl, lahko bi si marsikaj mislil. To je dober človek, to je drugo kot Murn. To je res pamet in kultura!«

Valenta je odkorakal v hišo, obmolknili so in mu sledili, tudi Skorzeny je čutil, da se pogovor lahko nadaljuje le ob njem, ker je še nosil odblesk Srakarjeve osebe. V gruči so se kdovekakaj valili po veži sem in tja, nekajkrat so se dvignili za par stopnic, a so se spet ropotaje spustili navzdol. Potem so šli do stenčasa in se nenadoma začeli umikati proč. Kje je bil vzrok? Videti je bilo, da jih po teh poteh vodi Valenta, ki je s krmežljivimi, drobnimi očmi nejevoljno mežikal naokrog. Čez čas je začudeno rignil: »Tako gor! sem rekla.« Pritajeno se je hehetal. Nihče mu ni zameril, da je pijan, vsi so bili z njim prijazni, podpirali so ga in mu dopovedovali, da stori najbolje, če si malo odpočije. No, seveda ni nič hudega, če se mu zdi potrebno pisati stenčas, edino škoda bi bilo pisati po stenah, ko jih je Pirih ravno pobelil. »Jaz moram še nekaj napisati,« je rekel Valenta, prečrtal nekaj stavkov iz senzalovega uvodnika ob ustanovitvi hišnega časopisa in pripisal: Beseda nam je dana, da zakrijemo misel. Malla-grida.

»S tem je stenčas izničen in vsako nadaljnje pisanje onemogočeno,« je zatrdil. Goričar se je pognal navzgor, bilo ga je smešno videti na njegovih klecavih nogah, šel je obvestit Peka, da prihajajo na večerjo. Z Valento sta se ukvarjala samo še senzal in Skorzeny. Počasi so hodili, od stopnice do stopnice, brez besed in vsi trije mirni. Pred Valentovimi vrati je senzal rekel: »Preobleč se grem, vi ga spravite v posteljo, potem se srečamo pri Peku. Drži?« Skorzeny je prikimal in potisnil Valento v stanovanje.

Zdaj so ju vrata ločila od svetlobe, v kateri se je premikal senzal; stala sta, ne da bi se videla, mogoče drug ob drugem, mogoče daleč narazen, Valentovo zadržano dihanje je bilo nekaj trdnega kot telo, kot da ima obris in težo. Tema se je nekje morala končevati, to je bilo ob stenah in vratih, Skorzeny se je tega zavedal in prej je videl senzalovo telo na stopnišču, on je potem vstopil skozi vrata v sobo — stopnišče je bilo torej za vrati, na stopnišču je bil senzal. To je bilo zelo razumljivo. Tudi slišal je, prav blizu razločno stopa senzal in palica mu udarja ob tla, in vendar je bil tisto drug prostor, v katerem Skorzenyja ni bilo, s senzalom pač nista bila v istem prostoru in za to je tudi šlo: razdalja je bila neskončna. »Senzal,« je rekel Valenta, prižgala se je luč, Valenta je imel roko na stikalu, nič, nič ni imelo zveze s tem obrazom, ki se je smehljaj v Skorzenyja z mežikajočimi očmi, in tudi ko je z določenim namenom hodil, je ostajalo nerazumljivo. »Za novoletno zabavo se hoče preobleči v ptiča,« je rekel Valenta, »haha,« je rekel Valenta. Vrata vmes so bila belo prepleskana, z medeninasto kljuko, mizar jih je bil okrasil s poglobljenimi okviri, Valenta je stal pri njih in raztreseno prisluškoval, od zgoraj so buhnili šumi večerje: žvenket, pridušeno govorjenje otrok, vpitje. In vse je zamrlo, ko so se zaprla vrata. Senzal je bil pri Pekovih. »Ne bom mu dovolil, da bi se preoblekel v ptiča, iz dveh razlogov: prvič otroci in drugi odrasli. Kdo ga bo gledal.« Odmev: kdo ga bo gledal. Skorzeny je šel z Valento v sobo, tam je zagledal veliko posteljo, na kateri je ležal srebrnodlak svizec z glavo na sprednjih šapah, ki je mirno opazoval, kako se Valenta opoteka naokrog. Valenta je bil pijan. Bilo je prvič, da je Skorzeny prišel tako globoko v

Valentovo stanovanje, некоč je že bil v predsobi, ko je prišel po časopis; Valenta menda nikdar nikogar ni spustil noter — Skorzeny se je ozrl. Bila je omara, bil je svizec na postelji, stol pred mizico, približno je opazil urejenost drobnarij; to je vse, pa še stene so bile okrog sobe, pač prostor... »Jaz se bom slekel, kaj Mihajlo,« je golčal Valenta. Skorzeny ga ni popravil, naj ga imenuje, kakor mu drago, saj je vseeno, Mihajlo, Mihalik. »Kaj Mihajlo, si žalosten?« je govoril Valenta, a zraven ga sploh ni pogledal, samo božal je žival. Skorzeny je začel premišljevali, kako bi se izmuznil od tu, Valenta je postal nesramen, tu je treba oditi; rekel je: »Grem,« in Valenta je rekel: »Ostanite, gospod Skorzeny, kaj boste hodili,« še vedno brez pogleda, Skorzeny ni hotel kar tako oditi, stopil je k postelji in rekel: »Zdajle grem.« »Ah, kar ostanite...« Skorzeny je nekaj mislil storiti, ampak Valenta je še naprej božal svizca. »Dobro,« je rekel Skorzeny, »se pravi, da senzalu ne boste pustili nastopati v obliki ptiča.« Nasmehan se je usedel poleg Valente, postelja je zaškripala, svizec je skočil na parket in se zapodil skozi vrata, Valenti se je začelo spahovati. »Pardon.« »Senzal je res izreden,« je rekel Skorzeny in zazdelo se mu je, da ga bo Valenta pogledal z zanimanjem, potem je videl, da Valenta bolj lovi ravnotežje kot kaj drugega — spahovanje ga je nihalo nad posteljo. »No ja, vidim, da danes niste razploženi,« je rekel, »jutri se vidimo.« »Ja, jutri imamo proslavo v tovarni,« Valenta je onemoglo kimal. Skorzeny zaenkrat še ni mogel oditi, nekaj bi se moralo zgoditi, a kaj natančno, tega ni vedel. Valenta bi moral nekaj reči, neki stavek, ali nekaj bi moral narediti, recimo da bi odgrnil odejo, potem bi bilo vse v redu. Mogoče je bilo to: na stopnišču se je zdelo nujno, da vstopi, v sobi pa tega ni bilo.